

העזבי והצדק

יו"ל ע"י מוסדות קוסון בארה"ק
בנשיאות אדמו"ר שליט"א
בני ברק - גבעת זאב

מכון בני שלשים

בס"ד • פרשת מקץ-הנוכה תשפ"ג

גליון מס' 86 • שנה ג'

דברי תורה מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א

פרשת מקץ

ושם אתנו נער עברי וגו'. קראו אותו נער אעפ"י שהיה בן שלשים, י"ל מכיון שהיה מבקש לידע הכל ושאל למה פניכם רעים, ופירשנו לעיל פ' וישב עה"פ והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה נשי אביו, עפ"י מה שהביא בספר משנת חכמים ממחר"מ חגיז ז"ל שהחכמים הם כמו הנערים כי הנסיון יוכיח דהנער יזכור יותר מן הזקן מפני שיפלא מכל דבר והדבר הנפלא עושה רושם בזכירה ע"כ. וז"ש והוא נער את בני וכו' פ' היה נוטה אוזן לשמוע וללמוד כל דבר אפי' מבני השפחות כדרך הנערים לפיכך נקרא נער. וכן יש לפרש כאן שנקרא נער ע"ש שהיה דורש ומבקש לדעת כל דבר וזה סימן לחכמה. וכמו"ש הרב חיד"א עה"פ ואני שמעתי עליך לאמר תשמע חלום וכו', פ' שמעתי שאתה אומר ומבקש שיספרו לך דבר החלום ותפתור אותו כמו"ש ספרו נא לי.

ויען יוסף את פרעה לאמר בלעדי האלקים יענה וגו'. מהו לאמר, י"ל יוסף ענה כי ראשית דבר צריך שפרעה יאמר בפיו שפתרונו מאת האלקים ולא בידי אדם.

ואני שמעתי עליך לאמר תשמע חלום לפתור אותו. י"ל בצחות אולי רמז לו פרעה ליוסף ששמע שהוא בעל נסיון בעניני חלומות, באשר הוא עצמו חלם חלומות בנערותו מאלמים אלומים וכיו"ב ופתר אותם, ע"ז השיב יוסף בלעדי אלקים יענה וכו' כלומר מחלומות שלי אל תקח ראיה לפתרון שהרי לא נתקיימו ועדיין אני בצרה.

בו לרבות יוסף. למה נקרא יוסף בשם 'אחר', י"ל ע"ש הכתוב בפ' וישלח [לג ב] ואת רחל ואת יוסף אחרנים. ועוד בפ' ויצא [לד כד] ותקרא את שמו יוסף לאמר יסף ה' לי בן אחר, ניבאה שיוסף עצמו נקרא בן אחר כמו"ש כאן ושלח לכם את אחיכם 'אחר' והוא יוסף.

ויוסף אמר לאשר על ביתו קום רדף אחרי האנשים והשנתם. צ"ב למה כתב ויוסף אמר, מה פשר אמירה זו, ויוסף ציוה הול"ל, ועוד קשה מהיכן ידע השליח היכן לבקשם, י"ל עפ"י מה שכתב זקה"ק בספר אגרא דפרקא [אות מ"ג] קבלתי השם רא"ה השם הס"ט מע"ב שמות הוא מסוגל למי שתועה להגיע אל דרך הישר. ואולי מסר לו יוסף לעבדו את השם רא"ה, וז"ש ר'דף א'חרי ה'אנשים ר"ת רא"ה, וז"ש ויוסף 'אמר' לאשר על ביתו וכו'.

חלום פרעה אחר הוא את אשר האלהים עשה הניד לפרעה. בגמ' [ברכות נה:] רבא רמי כתיב בחלום אדבר בו וכתוב [זכריה יב] וחלמות השוא ידברו, לא קשיא כאן על ידי מלאך כאן על ידי שד. ובזוה"ק [ח"ג רל"ד ע"ב] ובגין דא אוקמוה רבנן מארי מתיבתא החלומות שוא ידברו, והכתיב [במדבר יב] בחלום אדבר בו, לא קשיא כאן על ידי שד כאן על ידי מלאך, חלום על ידי מלאך חד משתין בנבואה, חלום על ידי שד איהו שוא מסטרא דמותא ואיהו תבן דהכי אוקמוה כשם שאי אפשר לבר בלא תבן כך אי אפשר לחלום בלא דברים בטלים. וז"ש יוסף חלום פרעה אחד הוא, היינו מאתו ית' אחד יחיד ומיוחד ע"י מלאכו יצא חלום

אתה תהיה על ביתי ועל פיך ישק כל עמי. מהו על פיך הול"ל ועל דברך וכיו"ב, וי"ל הנה כל הארצות הסמוכות היו משועבדות למצרים, וכידוע יש לכל מדינה שפה ולשון אחר והיאך ינהל יוסף את כל עניני המדינות, אך מובן עפ"י המדרש שגבריאלי לימד ליוסף שבעים לשון, א"כ יוכל לנהל את כל העמים השייכים למצרים, וז"ש ועל פיך ישק כל עמי.

שנים עשר אנחנו אחים בני אבינו האחר איננו והקטן היום את אבינו בארץ כנען. האחד איננו זה יוסף והקטן זה בנימין, הנה רק שני אלו נקראו בשם צדיק מבואר בזוה"ק [ויצא קנ"ג ע"ב] צדיקים יירשו ארץ צדיק לעילא וצדיק לתתא, יוסף הוא יסוד ז"א ובנימין יסוד דמלכות, ונתפרש באריכות בשער מאמרי רשב"י עמ' י"ח ועי' זוה"ק [נח נ"ט ע"ב] כל מאן דנטיר האי ברית וכו' אקרי צדיק מנא לן מיוסף בגין דנטר לה וכו' זכה דאקרי צדיק, ובגמ' [יומא לה:] אמרו עליו על יוסף הצדיק וכו', ובגמ' [מגילה כו.] והיה בנימין הצדיק מצטער עליה לפיכך זכה בנימין הצדיק ונעשה אושפיזן לשכינה. ושם מדת היסוד הוא אהו"ה גימ' טוב בסוד [ישעיה ג'] אמרו צדיק כי טוב, כי שם זה נקרא שם הדעת כי יסוד עולה עד הדעת ודעת הוא מחבר דו"ג בסוד גושפנקא דחתים בה שמיא וארעא, ויש ליתן רמז ה'אחד א'ינו ו'הקטן היום ר"ת אהו"ה.

ואל שדי יתן לכם רחמים לפני האיש ושלח לכם את אחיכם אחר. פירש"י ר"ה"ק נזרק

זה ואין זה חלום של שד דברים בטלים. ואולי גם רמז למ"ש בגמ' [ברכות נז:] חלום 'אחד' מששים לנבואה, וז"ש חלום פרעה 'אחד' הוא, כלומר חלום זה הוא מעין נבואה. ובענין החלומות ופשוטן יש להעיר דהנה בתשב"ץ [ח"ב סי' קכ"ח] דן דלקאורה יש בזה סתירות בש"ס דבגמ' [גיטין נב.] גבי אפטרופוס דיתומים אמרו דאין חוששין לחלומות, וכן בגמ' [סנהדרין ל.] הרי שהיה מצטער על מעות שהניח לו אביו דלא ידע היכן הם ובא בעל החלום ואמר לו כך וכך הן במקום פלוני הן של מעשר שני הן זה היה מעשה ואמרו דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין, אמנם בגמ' [נדרים ח.] איתא אמר רב יוסף נידוהו בחלום צריך י בני אדם להתיר לו אלמא חזינן דחוששים לחלומות, ולכן יצא לחלק ע"פ הגמ' דלעיל שתירצו כאן ע"י מלאך כאן ע"י שד, וכיון שכל חלום וחלום אין אנו יודעים אם הוא ע"י מלאך או לא ממילא הוה ספק, ולכן לגבי איסור והיתר כגון בנידוהו בחלום מספק צריך להחמיר ולכן צריך התרה, משא"כ גבי ממונות מספק א"א להוציא מחזקתו עיי"ש. והנה כאן היה יוסף מכריע בדיני ממונות בעצתו שנתן לפרעה ויקבצו את כל אוכל וכו' ויצברו בר תחת יד פרעה, הרי שהוציא ממון מידי כל אנשי מצרים והכניסם לרשות פרעה, ובדיני ממונות א"א לפסוק עפ"י חלום אלא א"כ ברור בלא ספק שהוא חלום אמיתי ע"י מלאך ולא ע"י שד, לפיכך אמר יוסף בהחלט חלום פרעה אחד הוא את אשר האלהים עשה הגיד לפרעה.

וירא יעקב כי יש שבר במצרים ויאמר יעקב לבניו למה תתראו. בס' העמק דבר פירש למה תתראו הוא שורש המתהפך בבנין התפעל הדומה בהוראתו לבנין נפעל כמו ונברכו והתברכו, וכמו ויאנש [ש"ב יב טו] פירושו יצא מגדר אנושי מרוב חלי, וכן כאן גער בבניו למה אינם רואים עצה לשבור את הרעבון

עכ"ד. ולפי"ז נ"ל לפרש כונת יעקב למה תתראו למה אתם עושים עצמכם שאינכם רואים שיש שבר במצרים. ובפירושו הטור עה"ת כתב ויש מפרשים למה תתנשאו כמו כי על כן ראיתי פניך כראות פני אלהים שהיו בני יעקב גדולי הארץ ולא היו רוצים ללכת בעצמם ע"כ. לפי זה יש לפרש דברי יעקב רדו שמה פי רדו מגדולתכם ותלכו שמה, וכמו שאמרו אח"כ בדברים אל יוסף ירוד

בענין הברכות על נר חנוכה

הנה הבה"ג מונה נר חנוכה בין התרי"ג מצות. והקשה עליו הרמב"ם בספר המצות [שורש א] הא נר חנוכה מצוה דרבנן היא, והרמב"ן [שם] תירץ דלהכי סובר הבה"ג שהוא דאורייתא מכח ק"ו מה משעבוד לגאולה אמרו שירה ממות לחיים לא כל שכן, והלא קל וחומר הוא דאורייתא דהוא אחד מ"ג מדות שהתורה נדרשת בהן וכדאמרו בגמ' גבי מצות מגילה [מגילה יד.] מאי דרוש וכו' ומה מעבדות לחירות אמרינן שירה ממיתה לחיים לא כל שכן, ואעפ"י שבחנוכה לא היתה צוירת מיתה אבל רצו להעבירם על דת וגדול המחטיאו יותר מן ההורגו. ועי' בחידושי החת"ס למס' שבת בדרוש לחנוכה וז"ל, ואני אומר דודאי עיקר פורים והנוכה רמזו בתורה מקל וחומר דפסח השתא מעבדות לחרות אומרים שירה ממות לחיים לא כל שכן כמבואר קל וחומר זה פ"ק דמגילה [ד.], וקל וחומר דאורייתא הוא, אלא דבהאי קל וחומר לית לן אלא לקבוע יום לכבוד ה' להודות לו, אבל לקרות מגילה ולשלוח מנות וכדומה להדליק נרות ולקרות הלל בחנוכה זה מצוה נוספת על של תורה והוא בכלל לא תסור, וכ"כ בתשובות חת"ס [או"ח קס"ג ובס"ר ר"ח] וכן בהגהותיו למגילה [דף יא.] עיי"ש.

ומעתה יש לחקור מה היא עיקר התקנה בחנוכה, כי מצינו בה ג' דברים, הלל והודאה ונרות, והנה אם עיקר תיקון חז"ל הוי הדלקת נר חנוכה הרי הדלקה זו דאורייתא ושפיר שייך לברך אשר קדשנו במצותיו וצונו, אבל אם עיקר התקנה היא הלל והודאה ואילו הדלקת הנר לא הוי אלא תוספת א"כ הוי מצוה דרבנן. והנה רב חייא בר אשי אמר רב המדליק נר של חנוכה צריך לברך ורב ירמיה אמר הוואה נר של חנוכה צריך לברך, דייק לומר 'נר של חנוכה'. והנה כתב בספר הון עשיר (לבעל משנת חסידים) בבא קמא פרק הכונס מ"ו בזה"ל אמאי דתנן ר' יהודה אומר בנר חנוכה פטור, בנר של חנוכה לא קתני אלא בנר חנוכה, שמעת מינה דהכי גרסינן בש"ס בברכת נר חנוכה, לאפוקי ממאן דגרסי ואמרי נר של חנוכה בברכתה, דמשמע דהנר באה מחנוכה אבל הנר עצמה אינה חנוכה שלמה וכדדייקנן בש"ס [שבת כט:] על פתילת הבגד דמדלא תני פתילה של בגד שמעת מינה דאין פתילה זו חלק מבגד גדול אלא חלק הבגד עצמו שהוכפל ועשאוהו ועדיין בגד הוא, והכא נמי הנר אינה חלק מחנוכה גדולה בפרט לביל ראשון אלא הנר היא החנוכה כולה ממש, ואפילו בכל הלילות כל הנרות כאחד הוי מצות חנוכה ואכולהו מכיון בתיבת נר דקאמר בברכתו, נמצא דלעולם האי נר דמזכיר בברכתו אינו חלק מחנוכה אלא הוא כל החנוכה, ולפיכך אינו ראוי לומר נר של חנוכה, ולא דמי לברכת נר של יום טוב ושל יום הכיפורים ושל שבת, דהתם אין כל מצות הימים ההם תלויים בנר לבד עד שנאמר שהנר הוא כל מצות היום ההוא, אלא חלק קטן מחלקי המצות הנהוגות בימים ההם, לכך אתי שפיר למימר נר של שבת וכדומה, דומיא דפתילה של בגד, אבל בחנוכה אין בה מצות אחרות כי אם הדלקת הנר בלבד, נמצא שהנר בחנוכה היא החנוכה עצמה, לכך שייך לומר נר חנוכה כמו פתילת הבגד ודוק כי הוא דקדוק אמיתי עכ"ל.

נמצא א"כ מדדייק ר' חייא בר אשי וקאמר 'נר של חנוכה', הרי דס"ל דהנר אינו עיקר התקנה אלא חלק ממנה וא"כ הוי דרבנן, וע"ז קאי ר' ירמיה ואמר הוואה 'נר של חנוכה' צריך לברך, דהחת"ס בחידושי שבת הנ"ל כתב דצריך לומר דהחייב לראות על כל פנים נר חנוכה היא מצוה מחודשת לגמרי מדרבנן דלא אתיא בקל וחומר הנ"ל מעבדות לחרות אמרינן שירה ממות לחיים לא כל שכן, דדיו לבא מן הדין להיות כנדון, דהרי לא אשכחן בכל מצות התורה כיוצא בזה שיהיה מוטל על גוף האדם לראות שום מצוה, נמצא שהוא מחודש לגמרי עכ"ד. ולפי"ז מובן דמעשה בעי הוואה מאי מברך, פי' כיון שהיא מצוה מחודשת ואין לה שורש מה"ת ולא מק"ו מאי מברך, ואמר מברך אקב"ו להדליק נר של חנוכה, וע"ז מקשה והיכן ציונו דהרי אין לו יסוד בתורה ומשני מלא תסור וכו' אעפ"י שהיא מצוה מחודשת מ"מ נכללת בלא תסור וכו'.

ירדנו ירידה היא לנו.

ויאמרו בי אדני ירד ירדנו בתחלה לשבר אבל. למה הוצרכו להאריך ולספר ירד ירדנו הלא רגליהם מוכיחות שירדו, וי"ל עפ"י מ"ש בספר גליא רזא שבשביל שהכניס יעקב אבינו ע"ה לשון תרגום בתורה שנאמר [בראשית לא מה] ויקח יעקב אבן וירימה מצבה ויקרא לו לבן יגר שהדותא ויעקב קראו גלעד, לכן ירד יעקב אבינו מצרימה, כלומר בשביל הגל שהרים יעקב אבינו מצבה וגרם בזה שיכנס בתורה הקדושה לשון תרגום ע"י שלבן קראו יגר שהדותא בעבור כן השתלשלה גלות מצרים ע"כ. ובספר חנוכת התורה פר' תבוא ד"ה בפסוק ארמי אבד אבי פירש עפ"י"ז את הפסוק [בראשית א כה] ויראו והנה אורחת ישמעאלים באה מגלעד הולכים להוריד מצרימה, לאיזה צורך גילה הכתוב שאורחת הישמעאלים באה מגלעד, ולפי האמור יובן היטב שכונת הכתוב לומר שאורחת הישמעאלים שהורידו את יוסף מצרימה שזה הוא שורש ההשתלשלות של ירדת יעקב וישראל למצרים, באה מגלעד, מאותו גל שקראו יעקב גלעד וגרם ללבן שיקראוהו יגר שהדותא הוא שגרמה ליעקב אבינו ע"ה לרדת מצרימה, זה שאמר הכתוב [דברים ט ה] ארמי אובד אבי כלומר הלשון ארמית שהכניס יעקב אבינו ע"ה בתורה הוא שגרם לנו רדת מצרימה ע"כ.

ולפי זה יש לפרש במה שאמרו בני יעקב ירד ירדנו וגו', רמז היה טמון בדבריהם כי יר"ד ירדנו עולה בגימ' יג"ר שהדות"א מכוון, וזה שאמרו לא מרצוננו באנו מצרימה וגם חטא אין בידינו, רק יר"ד ירדנו בגלל יג"ר שהדות"א נגזר עלינו כזאת.

לחנוכה

בגמ' (שבת כא:), ולא היה בו אלא להדליק יום אחד נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים לשנה אחרת קבעום

פרשת מקץ

ויהי מקץ שנתיים ימים. הנה אמרו חז"ל (מגילה י:) כל מקום שאמר ויהי הוא לשון צרה, וצ"ב איזה צרה היתה כאן, וי"ל בדרך רמז מק"ץ נוס' צ"ום ק"ול מ'מון והיינו תשובה תפלה וצדקה המעבירין את רוע הגזירה בעת צרה. וז"ש ויהי היינו אם ח"ו מדת הדין מתוחה על ישראל ח"ו ומצויים בימי צרה, אז העצה היא מק"ץ לעסוק בצום קול ממון, ועי"ז שנתיים ימים שנתיים לשון שינוי, הימים ישתנו לטובה ותגיע להם הישועה. (אשיב אברהם)

ויקרא פרעה שם יוסף צפנת פענח. תדע שזהו הענין בכל מלכויות ממלכי החסאים, זה עצתם ברצותם שיהיו ישראל סרים למשמעתם ולפרוק עול התורה ומצות, הנה לבד השם שיש לכל אחד מישראל בקדושה הנה הם משימים לו שם אחר מסטרא דילהון והוא עצת הסט"א, דהנה האדם מתנוגע ונמשך אחר השם, והשם הוא כבית אחיזה של הכלי שנקלח כל הכלי על ידו, והנה הוא עצת הסט"א ליתן שם לישראל מסטרא דילהון, ועל ידי קריאת השם הזה יומשכו על ידו תנועת כל הגוף וכל האיברים וכוחותיו, ממילא יתמשך ח"ו הישראלי אחר עצתו לבטלהו מן התורה ומצות ולילך אחר הסטרא דילהון ח"ו בכפירות ומדות רעות לאין משער, המשכיל יבין הדבר אשר זה עצת הקליפה בדורותינו אלה, ותמצא כן גם בנבוכדנצר נתן שמות לחנניה מישאל ועזריה ודניאל [דניאל א ז], כי היה רוצה שיתמשכו ח"ו אחר עבודה זרה שלו, והם לא רצו להיקרא רק בשמותיהם העבריים, והנה תראה גם בפרעה שהיה חכם גדול באיצטגנינות וידע שורש הענין, הנה תראה תיכף ישראלי הראשון שנכנס תחת ידו הוא יוסף תיכף שם לו שם כמו"ש

ויקרא פרעה שם יוסף צפנת פענח וכו' ויצא יוסף על ארץ מצרים, הנה לאו סיפיה רישיה, ונראה לי הכוונה, דיוסף לא רצה להתייחס בזה השם אשר קראוהו פרעה (הגם שבדואי בלשון מצרים היה השם הזה מורה לחשיבות שררה וממשלה וכיוצא) רק ויצא יוסף על ארץ מצרים היינו בכל המכתבים והפקודות ששלח במכתב בכל ארץ מצרים

לחנוכה ופרשת מקץ מסה"ק "ליקוטי בני שלשים"

ויהי מקץ וגו' והנה עומד על היאר. ומבואר ברבינו אלימלך זצ"ל שהוא מלשון או"ר עיי"ש, ולדרכנו ה"ס אור דחנוכה להמתיק השכח"ה והחש"ך דוישכחה"ו, וכן ימ"ם ופרע"ה חל"ם והנ"ה עמ"ד ע"ל היא"ר גימ' אלף ל"ה ה' פעמים או"ר דעובדא דבראשיתא ובזה יתורץ קושיית הט"ז בהלכות חנוכה למה לא נקבעו ימים אלו דחנוכה למשתה ושמחה גם כן ואין אנו עושין רק זכר לנס של שמן עיי"ש, ולדרכנו נחא דמבואר במדרש רבה בראשית ר"ש בן לקיש פתר קריא במלכויות תהו זה מלכות בבל ובהו זה מלכות מדי וחשך זו מלכות יון שהחשיכה עיניהן של ישראל בגזירותיהן עיי"ש, נמצא לפי"ז כשנתגלה השמן בחי' או"ר ממילא בטלה גזירתם שהיא מבחי' חושך כי מעט מן האור דוחה הרבה מן החשך ודוק, הרחמן יבטל מעלינו כל גזירות קשות ויגזור עלינו גזירות טובות אמן.

כדרך המושל, לא חתם את עצמו רק יוסף ולא צפנת פענח, ולא נשתקע ממנו שם העברי (כי לא רצה להתפעל בתנועות גופו על ידי שם המצרי וכו"ל, הבן הדבר). (בני יששכר מאמרי ניסן מאמר ד).

כי לולא התמהמהנו וגו'. שמעתי אומרים לי בשם הגאון הקדוש מהר"ש זצוק"ל מבעלז לול"א אותיות אלול"ל כך שמעתי ולא יותר. ואולי יש אתי לפרש, כי לולא התמהמהנו אם מאחרים חדש אלול המוכן מאז לתשובה כי עתה שבנו זה פעמים ההכרח לשוב ב' פעמים אחת על העונות ואתת על איחור התשובה. (בני שלשים).

חנוכה

כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת. אמר הרה"ק מהרצ"ה מזידיטשוב זצוק"ל אשר בפסוק זה נרמז כל דיני נרות חנוכה כזה, כ"ף נוסריקון פ'חות כ' שמצותה למטה מעשרים אמה, אח"ת נוסריקון א' ח' ת'מנה כלומר כבית הלל שיתחיל מא' עד ח', עשר"ה נוסריקון ע"ד ש'תכלה ר'גל ה'שוק כמצותה, זה"ב נוסריקון ז'מנו ב"ין ה'שמשות, מלא"ה נוסריקון מ'צוה ל'הדליק א'צל ה'פתח, קטרת נוסריקון ק'רוב ר'וחב ט'פח ת'דליק, ודברי פי חכם חן ושפתים יושק. (עשר קדושות את מד)

האותיות גשנ"ה שכותבים על ה"דריידל" לא נמצא מקורו, ועי' בבני יששכר (מאמר ב אות כה בהג"ה) מה שרמז במלת גשנ"ה. ולי נראה פשוט ע"פ שאמרו חז"ל בסנהדרין (פב.) שב"ד של חשמונאים גזרו על הכותית משום נשג"ז ר"ת נ'דה ש'פחה ג'ויה ז'ונה, והיינו שבקעה מצאו אז בהתבוללות ומתיוונים ולכן עשו ענינים כאלו להחדיר ולהשריש בלב הנערים להתרחק מן הנכריות ע"י תכסיסים והם אותיות אלו רק במקום ז' שינו לאות ה' מטעם לשון נקיה כי היינו הך, כמ"ש רש"י בפרשת וישלח הכזונה הפקר, ולפי"ז נסתר דעת המתחדשים שפירשו הר"ת נ'ס ג'דול ה'יה ש'ם, ובא"י שינו האות שי"ן לפ"א לומר פה, והגם שי"ל גם באות פה פ' פרוצה אבל הפקר יותר לשון נקיה, ולפי"ז הענין מקורו בחז"ל לחנוכה דווקא, ולכן לא הנהיגו דבר כזה על שאר ניסים ויו"ט, ואגב מה שבחרו באות גימ"ל שהוא נוצח, י"ל שאות גימ"ל במלואה גי' חנכ"ה, רמז שבחנוכה נצחו בני ישראל והוא חג הנצחון (אשיות חיים)

אכן היה ח' ימים משום יום קטנות עכדה"ק. ומאחר לדברי זקננו הקדושים הנ"ל איירי הפסוק כי מי בז ליום קטנות במצות נר חנוכה, וגם נכלל בו הטעם שנקבעו שמונה יומין דחנוכה, נ"ל לתת רמז לזה, כ"י מ"י ב"ז עולה בגימט' חנוכ"ה מכוון, כ"י מ"י ב"ז ליו"ם קטנות"ת עולה בגימט' וקבעו"ו שמונה יומי חנוכה.

וקבעו שמונת ימים. ידוע קושיית הב"י למה קבעו ח' ימים והלא הנס היה רק ז' ימים. וי"ל דהנה כתב בסדר הדורות בשם ספר צמח דוד דאחר הנצחון היה מתתיהו מל את כל אלו שלא נימולו בגלל גזירת היונים עיי"ש, וי"ל דלכך תיקנו ח' ימים בחנוכה לרמז על שמונת ימי מילה שעשו אחר הנצחון.

הלילה בשאר ימות השנה, אבל מי בז ליום קטנות שהיה הנס ביום היותר קטנות דהיינו בימי טבת שהימים קטנים והלילות ארוכים וצריך חצי לוג לכל נר ונר שיהיה דולק כל הלילה ע"כ.

ואא"ז ז"ל הוסיף ע"ז בדרושי לחנוכה [ליקוטי בני שלשים עמ' קנ"ז] דבזה יתורץ קושיית הקדמונים [אבודרהם ובעל העיטור] למה לא קבעו חנוכה ט' ימים משום ספיקא דיומא כמו בכל המועדים, ותיירצו דאכן קבעו, שהרי הנס לא היה רק ז' ימים ומשום ספיקא דיומא קבעו ח' ימים. אבל לדברי המהרש"א מיושב שפיר כי מי ב"ז (גימ' ט') ליום קטנות, אין אנו צריכים לדחוק ולומר משום ספיקא דיומא, פ' אין צריכים לומר דיום הח' הוא משום ספיקא דיומא ולתרץ בזה הקושיא דיום ט', דהא הנס

ועשאו ימים טובים בהלל והודאה. ידוע קושיית הפוסקים למה קבעו חנוכה שמונה ימים והלא הנס לא היה אלא ז' ימים שהרי היה בפך כדי להדליק המנורה יום אחד. והנה אדוננו המהרש"א כתב תירוץ נפלא בחדושי אגדות [חולין נה.] דכיון שהמנורה נטמאה הוצרכו להדליק בשברי כלי חרס הבאים מכלים גדולים, דשיעור טהרתן הוא באם אין מחזיקים חצי לוג, ואעפ"כ דלקו כל הלילה בימי חנוכה שהם בלילי טבת הארוכים דצריך חצי לוג לכל נר כדפירש"י בפ' תצוה [שמות כז כא], וא"כ היה הנס גם ביום ראשון, וע"ז רמז הכתוב [זכריה ד י] כי מי בז ליום קטנות, דאילו היה הנס בשאר ימות השנה היה אפשר לבעל דין לחלוק ולומר שלא היה נס ביום הראשון כיון דפחות מחצי לוג יכול להיות דולק כל

וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְהוָה לֵאמֹר הָעֵד הָעֵד בְּנֵי הָאִישׁ לֵאמֹר: רש"י, לשון התראה שסתם התראה מתרה בו בפני עדים*. מדרש שכל טוב, לומר שהאיש העיד בנו פעמיים, פעם אחת כשאסף אותנו אל המשמר, ופעם ב' כשאסר את שמעון*.

א. לפי"ז יש לפרש כפל הלשון העיד פעמיים רמז לשני עדים.

ב. רבינו המלבי"ם פירש, ויאמר אליו יהודה העד העד. ר"ל שהיה בזה (שתי התראות). א' התראה שיעניש אותם אם יבואו בלא בנימין, ב' שחונן מזה האיש אמר אלינו לא תראו פני, חוץ מהעונש אם נראה פניו בלא האח הקטן אמר שלא נראה פניו כלל, היינו שלא יתנו אותנו להתראות לפניו, ולכן אם אינך משלח לא נרד, שאם היה רק התראת העונש היינו הולכים ומקבלים העונש, אבל אחר שחונן מזה אמר שלא נוכל לבא לפניו כלל, א"כ לא ימכרו לנו אוכל כלל ולמה נלך בחנם.

בינה לעיתים

מספה"ק בני ישישכר

[מאמרי חנוכה מאמר יג אות א]

טעם למה קביעות ימי חנוכה הם תמיד בסדר מקץ, אמר כבוד מחותני הרב הקדוש המקובל מהרצ"ה מוידטשוב זצוק"ל, המסורה מנאה בכל סדר מפרשיות התורה כמה פסוקים יש בה, ובסדר מקץ נמנו גם התיבות (יש עוד כמה סדרים שנמנו גם כן התיבות, ואנחנו בענייני יגענו להוציא טעמים כי באמת טעמא בעי מה נשתנו) והם אלפיים כ"ה, והוא להיות קביעות חנוכה בפרשה זו ומתחילין מיום כ"ה לחמש ומדליקין שמונה ימים והנה ב' אלפים הוא ח' פעמים נ"ר, לזה רמזה המסורה למנות גם התיבות אשר מנין מספרן רומזין לחנוכה, ע"כ דבריו ושפתותיו דובבות, ויה"י מק"ץ בגימטריא ב"א ח' נ"ר, על כן קראו לימים האלה חנוכה"ה ראשי תיבות ח' נרות ו'בחדש כ'סלו ה'תחלתן.

הילוכם בקודש

עובדות והנהגות מרבנותינו הקדושים מקאסאן זצוק"ל

ראוי להביא כאן פרק מכתבי החסיד הנועד ר' דוד פעלבערבוים ז"ל תלמיד מובהק לרבה"ק האור מלא [ונדפס בסידור בית הלוי].

רבינו אחר הדלקה היה אומר בלחש [ואנכי עמדי ביהר עם בנו הב' הקוה"ט אלתר חיים שלמה הי"ד זצ"ל אחורי הכסא והרכנו עצמנו וזכינו לשמוע אמרותיו הק', וכך עשינו ב' שנים רצופים ומצאנו שכל שנה היה הסדר שוה בשכל לילה חוץ מליל ש"ק] על הסדר דלהלן:

ליל א': מזמור שיר חנוכה, ויהי נועם יושב בסתר ז"פ, הללויה אודה. ליל ב': מזמור שיר חנוכה, ויהי נועם יושב בסתר ז"פ, רננו צדיקים. ליל ג' ד': שיר למעלות אשא עיני, שיר המעלות אשרי כל ירא ה', שיר המעלות לדוד הנה, אבל איני זוכר באיזה לילות אמרם, וגם לפעמים אמרם כולם, ולפעמים אמר שיר למעלות אשא עיני בלילה אחד, ושיר המעלות אשרי כל ירא, ושיר המעלות הנה מה טוב אמר בלילה אחד, גם אחד מהלילות אמר למנוצח בנגינות אלקים יחננו, באחד מהלילות לא אמר רק מזמור שיר חנוכה, ויהי נועם יושב בסתר ז"פ, ולא יותר, ואיני זוכר באיזה מן הלילות.

הדלקה ה: שלפעמים היה זה ליל ה' ולפעמים ליל ו, אחר מזמור שיר חנוכה הבית ז"פ ויהי נועם אמר אשת חיל עד גמירא ולא יותר.

ליל ח: מזמור שיר חנוכה, ז"פ ויהי נועם, אח"כ אמר מן לדור דור המליכו ער ימלוך ה' לעולם אלקיך ציון, אח"כ היו מזמרים קפיטל לדוד ה' אורי, ואותיות קשר"ת מתמניא אפי, אח"כ אמר תורה ואח"כ זמר בעצמו מן אמת ויציב עזרת וכו' עד קדוש ישראל, ואח"כ צוה לזמר מעוז צור, בליל זה הביאו מיני מתיקה לעקר חיי"ש וחלק לכל הנמצאים שם ובירך לחיים לכל אחד ואחד בגמרי חותם חיים.

בכל לילה אחר שגמר אמרותיו צוה לנגן קפיטל תהלים שנזכר בו אור או נר או נס, והגבאי הכין התהלים עם הקפיטל וכיבד לא' לזמר, אח"כ היה מכבד לאחר לזמר ג' אותיות מתמניא אפי בכל לילה על הסדר, ובליל ח' ד' אותיות אחרונות, אח"כ אמר תורה ואח"כ צוה לזמר מעוז צור.

סיפר מוה"ר אהרן קרויס שו"ב מ"ב מישוב ציגאנאדא בהונגריה (כעת בברוקלין) והרי הספור כלשוננו: בימי מגורי בישוב ציגאנאדא היה אחי הב' אריה לייב ז"ל תלמיד בשיבת פאפא אצל הגאון ר' יעקב יחזקי' גרינוולד זצ"ל בעל 'ויגד יעקב'. בעת שהגיע לפרקו בשנת ת"ש נסע לקאשוי ע"ד איזה שידוך שהוצע עבורו, ובדרך נסיעתו וכן בחזירתו עבר אצלי והתעכב בביתי, ואולם בשובו מקאשוי אך נכנס לביתי תיכף חש ברע וראשו עליו סחרחר, הוא נפל למשכב ולמחרת נתקף בקדחת, הרופא קבע כי חלה במחלת הטיפוס ל"ע שבימים ההם היתה מחלה מסוכנת ביותר, מאותו יום ואילך היה מצב החולה משתנה מיום ליום חליפות, לטוב ולרע, אמי ע"ה אף היא באה וישבה כל העת בביתי לסעוד את החולה, ואולם גדולי הרופאים שהוזמנו לטפל בו וביניהם גם רופא יהודי מומחה מפורסם אמרו כי מצבו נואש, ואפסה כל תקוה, כך היה אחי מוטל על ערש דווי כחדשים. באותו זמן נולד בן אצל הרב אב"ד דקהילתנו הרה"ג ר' דוד הכהן ניימאן ז"ל הי"ד מחסידיו של רבינו האור מלא, מלפנים היה מחסיד מונקאטש ואחר הסתלקותו של אדמו"ר המנוח"א הלך לבקש לו רבי כלבבו ולא ידע לשית עצות בנפשו, ופ"א שבת רבינו האור מלא בישוב ריטשע וגם אני נסעתי שמה להיות במחיצתו, ואחר ש"ק הפצרתי מאד ברבינו שיואל לבוא במשך השבוע לבקור בביתי ולסעוד סעודת צהריים, ובאמת היתה משאת פני שהרב אב"ד ציגאנאדא יכיר את רבינו ויתקרב אליו, רבינו נענה להזמנתי ובסעודה שהכנתי לכבודו השתתף הרב ונכבדי הקהילה, וכמובן התפעלו כולם מגדלותו והוד קדושתו של רבינו ומאז היה הרב לחסיד נלהב, והוא כיבד את רבינו במצות מילה וסנדקאות, ביום הברית שחל בא' מימי חנוכה הגיע רבינו במכונית עוד בשעות הבוקר אל בית האב"ד ואמי ע"ה הלכה אליו בעבור בנה החולה, בעמדה לפני רבינו הפילה תחנוניה בבכי תמרורים ושפכה את כל לבה, ורבינו נתן את ברכתו לרפואה שלימה, אבל היא התעקשה והפצירה בו שיתן הבטחה גמורה והכריזה שלא תזוז ממקומה ולא תניח לרבי ללכת לתפילה כל עוד לא תשמע מפיו הבטחה מפורשת שבנה יחלים ממחלתו, באותה שעה נכמרו רחמיו של רבינו ומילא אחר משאלתו ובוזה נפטרה מלפניו לשלום.

הימים ימי מלחמת העולם השנייה וכידוע נמצאו אז בהונגריה קציני צבא פולנים פליטים שנמלטו מפולין הכבושה ומצאו מקלט ארעי בהונגריה בדרכם אל מדינות המערב, גם בישוב ריטשע התגוררו אחדים וביניהם רופא צבאי יהודי שערך מפולין ולאחי הנ"ל היה ידיד ושמו מרדכי פישער, הלך אותו חבר ופעל אחר השתדלויות רבות אצל הרופא הלז שיבוא לבדוק את אחי, כאשר הופיע הרופא בביתי היה מצבו של החולה כבי רע וצוארו קשה כאב מחמת השכיבה הממושכת, ואימי ע"ה יושבת בוכיה ומקוננת על אסונה, הרופא השתיק אותה ואמר מה לכם לבכות איכי טיפלי בהרבה אדמו"רים חולניים

סיפר אדמו"ר הרה"צ ר' משולם פייש הלוי ר"ב זצ"ל: כאשר נדרש פ"א רבינו האור מלא ע"י אחד ממקורביו לפשר מנהגו לומר בליל ש"ק הפיוט אזור בשבחין קודם הקידוש (כמנהג העולם) ובכך משנה ממנהג זקינו הק' רבינו העטרת צבי מוידטשוב זע"א שהיה נוהג לומר אותו אחר קידוש בשעת הסעודה ע"י הכתוב בשער הכוונות שכן נתקן ע"י האריז"ל לאמרו אחר תחילת הסעודה, השיב רבינו בצחות לשונו, הנה זקני הק' מוידטשוב היה אחוז בליל ש"ק כשנכנס לשולחנו לבת אש, והתחיל באמירת שלום עליכם וכו' אשת חיל וכו' בהתלהבות נוראה ובכל פעם התעלה מעלה מעלה עד שהגיע למדרגה שכמעט שלא נשרף מגודל קדושת הש"ק שבערה בקרבו, ואם היה מוסיף ואומר גם אומר בשבחין היה עלול לבוא לכלות הנפש ולהסתלק מן העולם, לפיכך הוכרח להפסיק ולחדות את אזור בשבחין עד לאחר הקידוש, אולם אני ניסיתי בעצמי לומר כל הפיוטים והזמירות רצופין בואח"י לפני קידוש ונוכחתי לראות כי לא קרה אותי מאומה ולא באתי לידי סכנה, ע"כ נהגתי לאמרו כמנהג העולם קודם קידוש.